

آی قصه! قصه! قصه!

فعالیت‌های کتاب‌خوانی و قصه‌نویسی در طول یک سال تحصیلی
فرزانه توکلی، کتاب‌دار دبستان پسرانه دوره دوم، ناحیه ۲

در شماره گذشته به چند مورد از تکنیک‌های استفاده شده در کلاس خانم توکلی با عناوینی «چون چه کار می‌کنی با یک فکر نو؟»، «نگرانی تو چه شکلی است؟»، «چشم‌ها را باید شست»، «مامان بزی پشت در است»، شرح داده شد که در این شماره ادامه آن را می‌خوانید:

... در این نوشتار تلاش کرده‌ام تا برخی از شیوه‌های کاربردی و آزموده‌شده را که با تجربه چندسال قصه‌گویی به آن دست یافته‌ام، بیان کنم. روشن است که شرح همه فعالیت‌هایی که با یک برنامه‌ریزی هدفمند، در طول یک سال تحصیلی، در کلاس‌های کتاب‌خوانی و قصه‌گویی انجام می‌شود، اگر غیرممکن نباشد بسیار مشکل است. از این رو تنها به برجسته‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنم:

فوت کوزه‌گری

درست است که دانش‌آموزان ما شنونده‌های خوبی برای قصه هستند، اما بسیاری از آنان با وجود داشتن علاقه، توانایی کمی برای نوشتن دارند. در این شرایط قصه‌های تصویری را پیش روی‌شان قرار می‌دهیم، در هر قصه تصویری، ماجرای با چهار یا شش نقاشی ساده نشان داده شده است. در جلسات آغازین کار با قصه‌های تصویری، از دانش‌آموزان می‌خواهیم برای قصه اسم انتخاب کنند. اجازه می‌دهیم هر کس نامی را که خودش برگزیده روی قصه بگذارد و پس از آن دانش‌آموزان قصه‌های مربوط به تصاویر را می‌نویسند. وقتی با مهارت انتخاب بهترین واژه‌ها و نوشتن شایسته‌ترین جمله‌ها برای قصه آشنا شدند نوعی احساس رضایت در وجودشان شکوفا می‌شود، همه برای بلندخوانی قصه خود هیجان دارند و این همان هدف دیگری است که به آن رسیده‌ایم. در جلسات بعدی قصه‌نویسی تصویری به همان تصاویر بسنده نمی‌کنیم و با توجه به این‌که اکنون دانش‌آموزان، روش چگونه نوشتن را آموخته‌اند، از آن‌ها می‌خواهیم قصه را با تخیل خود ادامه دهند. به‌عنوان مثال، قصه‌های داریم مرکب از چهار تصویر؛ در تصویر اول پسری پشت میز آشپزخانه نشسته است و جعبه کبریتی کنار دست اوست. تصویر دوم، همان کودک را در حال بازی با جعبه کبریت می‌بینیم و تصاویر سوم و چهارم نیز شعله‌ور شدن چوب کبریت‌ها پیش روی ماست. بچه‌ها با ذوق و هیجان، قصه را ادامه می‌دهند و به پایان می‌رسانند.

با من بنویس!

قصه‌نویسی گروهی یکی از کارهای کلاسی است که دانش‌آموزان را به طرز اعجاب‌آوری سرچال می‌آورد. بچه‌ها را به تناسب توانایی‌های‌شان گروه‌بندی می‌کنیم. در هر گروه، وجود یک نویسنده ماهر و یک تصویرگر چیره‌دست لازم است تا بتوانند قصه‌ای را که چهار و پنج نفری با هم فکری و هم‌دلی نوشته‌اند، روی کاغذ بیاورند و برایش زیباترین تصویر را بسازند. با گفتن اولین جمله از قصه، یا تعیین چند واژه مرتبط با موضوع مسیر قصه را مشخص می‌کنیم و در واقع به بچه‌ها جهت می‌دهیم که قصه را قدم‌به‌قدم پیش ببرند.

با شروع کار، تلاش‌های‌شان برای آفرینش قصه‌ای ناب و هیجان‌انگیز دیدنی است، گاه با یکدیگر کلنجار می‌روند، گاه با نظر مخالف هم گروهی‌شان مخالفت می‌کنند. برای به کرسی نشاندن حرف خود پافشاری می‌کنند، شوخی می‌کنند، می‌خندند، قهر می‌کنند و فرجام کار آن جاست که به نظری واحد می‌رسند. اوج و فرود قصه را چند بار مرور می‌کنند و مطمئن می‌شوند هیجان لازم را دارد. حالاً نوبت نوشتن قصه و تصویرگری آن است. این جاست که نویسنده گروه را به نوشتن دقیق وامی‌دارند. برای هر کلمه‌ای که دندان می‌گذارد آن‌ها را می‌شمارند که کم و زیاد نباشد، تا حد امکان خط‌خوردگی نداشته باشد، پاراگراف‌بندی‌اش اصولی و منطقی باشد و تصویرهایش منحصر به فرد باشد. چنان موشکافانه عمل می‌کنند که مولای درز قصه‌شان نرود و در مقایسه با گروه‌های دیگر، بهترین کار را ارائه دهند. این است رقابتی سالم به دور از تنش و در عین حال جذاب و پویا در کلاس قصه‌گویی.

بگو سبب!

یکی دیگر از فعالیت‌هایی که چندسالی است در دبستان به‌طور پیوسته و مدام صورت می‌گیرد، پویایی کانال تلگرام است. کانال تلگرام کتاب‌خانه دبستان را از همان نخستین روزهایی که ایجاد کانال در این پیام‌رسان میسر شد، راه‌اندازی کردیم. درخشان‌ترین و مهم‌ترین محتوایی که در این کانال قرار می‌گیرد، معرفی دانش‌آموزان نمونه است. از دانش‌آموزانی که از کتاب‌خانه دبستان کتاب به امانت بگیرند یا در امور مربوط به کلاس کتاب‌خوانی (هم‌چون قصه‌نویسی و قصه‌گویی) تلاشگر و علاقمند باشند، در کتاب‌خانه دبستان عکس می‌گیریم و آن را با توضیح مربوط به آن در کانال قرار می‌دهیم. این کار نه تنها باعث تشویق درونی آنان می‌شود بلکه دانش‌آموزان دیگر را نیز به کتاب‌خوانی ترغیب می‌کند. البته در کانال تلگرام مطالب دیگری هم‌چون معرفی کتاب، آشنایی با ناشران کودک و نوجوان، آشنایی با بزرگان و نویسندگان و اخبار نمایشگاه‌های کتاب شهر یزد نیز قرار می‌گیرد.

تو خود حدیث مفصل بخوان...

همان‌طور که در ابتدای نوشتار گفته شد، نوشتن از فعالیت‌های یک سال تحصیلی کلاس کتاب‌خوانی، در این مجال کوتاه ممکن نیست. دور خوانی قصه‌های کهن ایرانی به‌صورت دسته‌جمعی در کلاس، آشنایی با سفرنامه‌نویسی و خاطره‌نویسی و چندین فعالیت دیگر از جمله برنامه‌های مربوط به ساعت‌های کتاب‌خوانی است. بازدید دانش‌آموزان نمونه از نمایشگاه استانی کتاب یزد، برگزاری دو دوره جشنواره قصه‌گویی در طول یک سال تحصیلی و شناساندن برگزیده‌های آنان به مسئولین، خانواده‌ها و خود دانش‌آموزان، از دیگر فعالیت‌هایی است که دانش‌آموزان با شور و اشتیاق از آن استقبال کردند و با رضایت آن را به پایان رساندند.